

OSNIVANJE PODRUŽNICE SAVEZA LUČKIH I OBALSKIH RADNIKA JUGOSLAVIJE U SENJU 1936. GODINE

MIHAEL SOBOLEVSKI

Kada sam za Senjski zbornik (br. 9) pisao¹ tekst o Sindikalnom pokretu u kotaru Senj između dva svjetska rata, a na temelju dotadašnjih istraživanja, što se odnose na osnivanje podružnice Saveza lučkih i obalskih radnika Jugoslavije u Senju, mogao sam samo konstatirati da je ova podružnica osnovana u Senju 22. listopada 1936, a ne 1934, kako se to navodi u jednom sjećanju, i da je bila među prve tri osnovane podružnice ovoga Saveza, koji je tada imao sjedište u Sušaku. Sada mi se pruža prilika da o procesu osnivanja ove podružnice Saveza lučkih i obalskih radnika Jugoslavije u Senju istaknem nekoliko opširnijih činjenica koje to osnivanje podružnice preciznije naznačuju.

Poradi boljeg razumijevanja želio bih najprije upozoriti zašto je Savezu bilo stalo da se organiziraju i lučki radnici u Senju. Naime, poznato je da je senjska luka u prošlosti imala istaknuto mjesto u lučkom prometu na Jadranu, ali njena uloga nije bila beznačajna i u razdoblju između dva svjetska rata. To najbolje ilustrira i opseg njenog prometa, a uzimamo za primjer samo godinu 1936, dakle godinu u kojoj je i bila osnovana sindikalna podružnica lučkih radnika. Te godine kroz senjsku luku u uvozu i izvozu, kako sa zemljom, tako i s inozemstvom, ostvaren je lučki promet od 81.172 kvintala, pa je po tom prometu Senj spadao na 14 mjesto među jugoslavenskim jadranskim lukama, što je činilo 0,36% jugoslavenskog lučkog prometa. Za obavljanje tih poslova u senjsku je luku uplovilo 1672 i 141 jedrenjak.² Ovakav lučki promet vezivao je za utovar ili istovar robe oko 100 lučkih radnika. Međutim, njihov posao nije bio stalan, već povremen, kako se onda slikovito izražavalo — »od broda do broda«.

Nedostatak klasne sindikalne organizacije vrlo se negativno odražavao na uvjete rada i visinu nadnica, jer su poslodavci nastojali temeljito iskoristiti neorganiziranost senjskih lučkih radnika i iskorištavati ih do krajnjih granica. U to vrijeme, izuzev djelomično Sušak, nije bilo bolje ni u drugim jugoslavenskim morskim i riječnim lukama.

Inicijativu za osnivanje podružnice Saveza lučkih i obalskih radnika u Senju upravo je i potakla sušačka podružnica ovog Saveza osnovana još 4. kolovoza 1935,³ koja je postala središte okupljanja svih jugoslavenskih lučkih i obalskih radnika.⁴ Prema pravilima Saveza lučkih i obalskih radnika Jugoslavije, a koja je 9. srpnja 1936. odobrilo Upravno odjeljenje Kraljevske banske uprave Savske banovine u Zagrebu vidljivo je da se u ovaj Savez mogu učlaniti svi radnici na »utovaru i istovaru svakovrsne robe sa brodova, kola,

vagona i svih drugih prevoznih sredstava, u javnim i privatnim skladištima, u morskim lukama pod imenom lučkih radnika, a u rečnim pristaništima pod imenom obalskih radnika«. Prema tim pravilima cilj sindikalne (strukovne) organizacije Saveza lučki i obalskih radnika bio je »da svestrano štiti i promiče moralne, kulturne i materijalne interese svojih članova, da radi na postignuću povoljnih socijalnih i ekonomskih uslova rada i službe, da se provede moderno zaštitno zakonodavstvo u lučkom radu i inače, da se sprovede i poštuju odredbe i propisi socijalnog zakonodavstva, da širi među radnicima duh solidarnosti, druželjubivosti i discipline«.5

Ne treba posebno ni naglašavati koliko je bilo značenje ovog Saveza kao ni potrebu što masovnijeg organiziranja lučkih radnika u ovaj Savez. O osnivanju podružnice Saveza lučkih i obalskih radnika Jugoslavije u Senju dosada sam pronašao samo jedan izvor, i to oveći članak objavljen pod naslovom »Konstituirajuća skupština u Senju«, u zagrebačkom listu »Radnik« (to je organ klasnog radničkog sindikalnog pokreta, a izdavač lista bio je Pokrajinski odbor URSS za Hrvatsku i Slavoniju). Članak je objavljen u broju 12 od 30. listopada 1936. i neobično je značajan za rasvjetljavanje procesa formiranja podružnice Saveza obalskih i lučkih radnika Jugoslavije u Senju. Osnivačka skupština senjske podružnice ovoga Saveza održana je 22. listopada 1936. u Senju, a prisustvovali su joj gotovo svi senjski lučki radnici, njih oko stotinu. U organiziranju skupštine posebno su bili aktivni Vicko Bašić, lučki radnik iz Senja, i Frane Belulović, tajnik Saveza lučkih i obalskih radnika Jugoslavije iz Sušaka. Pa i glavni govornik na skupštini upravo je i bio Frane Belulović, koji je nazočne senjske lučke radnike upoznao sa strukturom organizacije, i potrebom organiziranja senjskih lučkih radnika u svoju sindikalno-klasnu — borbenu organizaciju bez obzira na njihovo vjerklasnu organizaciju, što je i razumljivo, bila je široka i obilježena nastojanjem da se u nju učlane svi radnici kako ne bi došlo do cijepanja radništva i njihova opredjeljenja za neklasne sindikalne organizacije. Međutim, konkretnim akcijama, dakle na djelu, trebalo se stvarati borbeno i jedinstveno raspoloženje i usmjeravati radništvo u pravcu interesa klasnog sindikalnog pokreta. Senjsko lučko radništvo oduševljeno je prihvatilo Belulovićevo izlaganje, pa je došlo i do njihova masovnog učlanjivanja u podružnicu Saveza lučkih obalskih radnika Jugoslavije. Na skupštini je izabrana i uprava podružnice s predsjednikom Vickom Bašićem. U obraćanju lučkim radnicima na skupštini Bašić je posebno inzistirao na slozi radnika i čvrstoći organizacije kao neophodnim preduvjetima uspješnosti rada i senjske podružnice.

O samome radu senjske podružnice Saveza lučkih i obalskih radnika jednom drugom prigodom, a s tim u vezi i s izvođenjem bilo kakvih dalekosežnijih zaključaka. No, u svakom slučaju, osnivanje klasne sindikalne organizacije lučkih radnika u Senju 1936. spada među najznačajnije datume u senjskom klasnom sindikalnom pokretu između dva svjetska rata i zaslužuje svoju prezentaciju i daljnje istraživanje.

Bilješke

- 1 Sindikalni pokret u kotaru Senj u međuratnom razdoblju, *Senjski zbornik*, Senj 1981—1982, br. 9, str. 221—230.
- 2 Statistički godišnjak 1936, Beograd 1937, str.
- 3 Osnivanje Saveza lučkih radnika, *Pregled*, Zagreb, br. 14 od 16. VIII 1935.
- 4 Kongres lučkih i obalskih radnika, *Radnik*, Zagreb, br. 62 od 8. X 1937., str. 3.
- 5 Pravila lučkih i obalskih radnika Jugoslavije (brošura), Split, bez godine izdanja. Primjerak brošure pohranjen je u Muzeju narodne revolucije u Rijeci (Zbirka C, inv. broj 314).

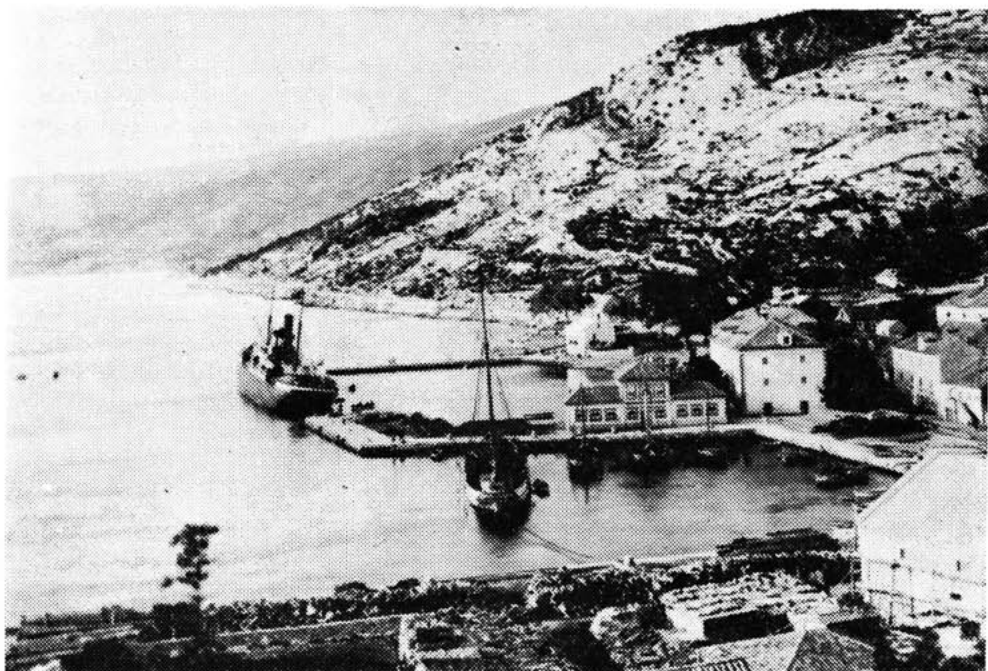
Dr Mihael Sobolevski, Centar za hist. rad. pok. Rijeka, Braće Šupak 5.

Zusammenfassung

DIE BEGRÜNDUNG DER FILIALE DES JUGOSLAVISCHEN BUNDES DER HAFEN- UND UFERARBEITER INS SENJ 1936

Über die Gewerkschaftsbewegung in Senj wurde schon im »Senjski zbornik« N° IX geschrieben. In dem vorliegenden Artikel beschreibt man die Begründung der Filiale des jugoslawischen Bundes der Hafen- und Uferarbeiter in Senj.

Man betont die Wichtigkeit des Hafens Senj in Vergangenheit und zwischen zweien Kriegen 1918 — 1941, und — damit verbunden — die Lage der Senjer Arbeiter. Darum war diese Filiale besonders bedeutsam, da sie ein Mittelpunkt der Sammlung und Schützung der Arbeiter wurde und damit einen Beitrag zur Entwicklung der gewerkschaftlichen Klassenbewegung gab.

Sl. 43 — Pogled na mjesto i luku sv. Juraj — Jurjevo s Gradine. Snimak s juga oko 1930?